

**Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення, Кримінального кодексу України, Кримінального
процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України
щодо підвищення відповідальності за корупційні або пов'язані
з корупцією правопорушення»
(реєстр. № 13271-1 від 23.05.2025)***

***Анотація.** В інформаційній довідці аналізуються питання удосконалення правових підстав притягнення до відповідальності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у контексті приписів законопроекту (реєстр. № 13271-1 від 23.05.2025) (далі – законопроект).*

Проведено аналіз законопроекту на предмет відповідності Конституції України, вимогам чинного законодавства, правилам законодавчої техніки; оцінено його правозастосовні ризики.

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, незаконне збагачення, суб'єкт декларування, перевірка декларацій, строк зберігання інформації.*

Вступна частина.

Важливою складовою боротьби з корупцією є законодавче регулювання підстав притягнення до відповідальності винних у корупційних правопорушеннях та правопорушеннях, пов'язаних із корупцією, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Притягнення до відповідальності топ-посадовців є вимогою Європейської Комісії на шляху відкриття 23, 24 переговорних розділів Кластера 1 «Основи процесу вступу до ЄС» як необхідної умови відкриття наступних кластерів переговорної рамки і, відповідно, досягнення євроінтеграційної мети України.

Антикорупційні пропозиції Європейської Комісії, сформульовані як проект нової Директиви про протидію корупції в ЄС¹, серед іншого, передбачають запровадження більш суворої кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення, гармонізацію покарань, обтяжуючих та пом'якшуючих обставин в ЄС; стандартизацію визначення поняття кримінальних правопорушень, які переслідуються як корупційні, тощо.

Основна частина.

Законопроект розроблено з метою «оновлення критеріїв кримінальної та адміністративної відповідальності у сфері декларування і незаконного збагачення; удосконалення порядку досудового розслідування правопорушень; усунення прогалин у правовому регулюванні щодо строків зберігання інформації

¹ Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on combating corruption, replacing Council Framework Decision 2003/568/JHA and the Convention on the fight against corruption involving officials of the European Communities or officials of Member States of the European Union and amending Directive (EU) 2017/1371 of the European Parliament and of the Council. COM/2023/234 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023PC0234>

в Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та строків здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування» – як альтернативний до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України щодо удосконалення порядку притягнення до відповідальності осіб, повноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» (реєстр. № 13271 від 09.05.2025). Пропонуються зміни до Кримінального кодексу України (далі – КК України), Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) та Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), якими: збільшуються порогові значення підстав відповідальності у статтях 366-2 і 368-5 КК України, статті 172-6 КУпАП та статті 216 КПК України.

З огляду на важливість удосконалення підстав адміністративної та кримінальної відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Текст пояснювальної записки (с. 3) не узгоджується зі змістом пропонованих змін. Зокрема, законопроектом *не передбачаються* зміни до Закону України «Про запобігання корупції», якими «пропонується автоматизувати процес заповнення декларацій за рахунок завантаження персональних відомостей з державних інформаційно-телекомунікаційних систем, реєстрів і банків даних». Також відсутні положення про те, що «суб'єкт декларування не несе відповідальності за розбіжності у відомостях, отриманих з офіційних державних джерел, навіть якщо такі дані не відповідають іншим документам; декларант звільняється від відповідальності у разі помилок, спричинених технічними збоями в роботі реєстрів або недоступністю необхідної інформації, якщо такі обставини не залежать від нього; а також щодо уточнення порядку проведення повної перевірки декларацій, зокрема в разі появи нових обставин або набрання чинності вироком суду, що містить відомості про можливі недостовірності у вже перевірених даних».

Пропоновані зміни до КК України й КУпАП щодо критеріїв розмежування підстав адміністративної та кримінальної відповідальності за подання недостовірних відомостей про об'єкти декларування потребують належного обґрунтування.

Так, зміна норм закону про кримінальну, адміністративну відповідальність потребує ґрунтового аналізу статистичних даних поширення відповідних випадків, судової практики, а прогноз соціально-економічних та інших наслідків законодавчих змін має бути науково обґрунтованим. Без дотримання названих вимог некоректно стверджувати про неефективність чинних норм і наполягати на внесенні до них змін.

Пропонована в абзаці третьому примітки до статті 172-6 КУпАП межа «від 150 до 750 прожиткових мінімумів» (прожитковий мінімум у 2025 році становить 3028 грн)² не узгоджується з розмірами штрафу як виду

² Про схвалення Бюджетної декларації на 2025–2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 р. № 751. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-biudzhethnoi-deklaratsii-na-20252027-roky-a751>.

адміністративного стягнення, передбаченого санкціями цієї статті: штраф від 50 до 2500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – НМДГ).

Враховуючи класифікацію злочинів (стаття 12 КК України), зокрема на тяжкі (за які передбачено покарання у виді штрафу від 10 тис. НМДГ до 25 тис. НМДГ) та особливо тяжкі (штраф від 25 тис. НМДГ), а також роль Бюро економічної безпеки України як центрального органу виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави (частина перша статті 1 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України»), обраний у законопроекті підхід щодо вищевказаних законодавчих змін видається алогічним і демотиваційним.

Концептуально вразливою є пропозиція про доповнення частини першої статті 51-4 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) абзацом такого змісту: «Визначений цією статтею моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснюється Національним агентством виключно за період перебування особи, щодо якої він здійснюється, на посадах, зазначених у пункті 1, підпунктах «а», «в» – «г» пункту 2, пункті 4 частини першої статті 3 цього Закону. Предметом такого моніторингу можуть бути виключно активи, доходи, витрати, послуги й інші елементи способу життя, набуті, здійснені чи отримані особою під час зайняття посад, зазначених у пункті 1, підпунктах «а», «в» – «г» пункту 2, пункті 4 частини першої статті 3 цього Закону».

Відповідно до положень частини першої статті 51-1 Закону Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подається відповідно до Закону.

Спосіб життя суб'єкта декларування – це форми поведінки суб'єкта декларування, що відображають рівень його життя і включають перебування у володінні або користуванні такого суб'єкта декларування активів, набуття активів, витрати для оплати послуг, робіт, фінансових зобов'язань, вчинення інших правочинів суб'єктом декларування, а невідповідність рівня життя суб'єкта декларування – різниця між реальною (ринковою) вартістю набутих активів та інших витрат, здійснених суб'єктом декларування, і задекларованим ним майном і доходами³. Тобто предметом моніторингу способу життя є відомості, подані суб'єктом декларування, з подальшою їх оцінкою щодо їх відповідності рівню життя декларанта.

Викликає сумнів доцільність пропозиції про доповнення частини третьої статті 51-4 Закону новим абзацом такого змісту: «Строк здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування не може перевищувати чотирьох місяців з дня прийняття рішення про його здійснення», оскільки запровадження законодавчих обмежень строку здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування (не більше чотирьох місяців з дня прийняття рішення про його

³ Порядок здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування : Наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 26 жовтня 2023 року № 236/23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1873-23#Text>.

здійснення) дисонує із функціонуванням системи запобігання корупції в Україні, основою якої є застосування превентивних антикорупційних механізмів та правил щодо усунення наслідків корупційних правопорушень.

Пропозиція про доповнення статті 59 Закону частиною четвертою щодо визначених строків зберігання відомостей про фізичних осіб у Єдиному державному реєстрі осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, потребуватиме внесення відповідних змін до пункту 8 розділу II Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (далі – Реєстр), затвердженого рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції 09.02.2018 № 166, яким регламентовано вичерпний перелік підстав для видалення з Реєстру відомостей про особу, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, а саме: 1) ухвала суду про скасування вироку; 2) винесення виправдувального вироку; 3) відновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження; 4) скасування постанови про накладення адміністративного стягнення за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення; 5) розпорядчий документ або судові рішення про скасування розпорядчого документа про накладення дисциплінарного стягнення; 6) заява особи, яка з 24 лютого 2022 року до припинення або скасування воєнного стану брала безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України у складі Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Пункт 1 Прикінцевих положень законопроекту не узгоджується з позицією Конституційного Суду України, який у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020 відзначив, що в контексті принципу верховенства права важливим є встановлення при внесенні змін до законодавства розумного часового проміжку між офіційним оприлюдненням закону і набранням ним чинності.

Висновок.

Запровадження законодавчих підстав видалення з Реєстру відомостей про особу, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, спрямовано на забезпечення дотримання конституційних принципів верховенства права, правової визначеності у сфері антикорупційної політики.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*